

2017-223

Archeologienota

Eke Kouter

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

11-12-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Eke Kouter (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, 5693m² groot, bevindt zich midden in een recente verkaveling aan de Kouter te Eke, een deelgemeente van Nazareth. Het terrein is braakliggend, met aan de oost- en westzijde een verharde weg in steenslag. Onder deze verharde wegen bevinden zich reeds rioleringen en wachtbuizen voor aansluiting op de nutsleidingen voor de toekomstige woningen. Deze 2 stroken zijn hierdoor volledig verstoord. Ze hebben samen een oppervlakte van ca. 2000m², wat betekent dat de onverstoorde zone tussen beide stroken ca. 3700m² groot is. Er bevinden zich geen obstakels, bomen of gebouwen op deze centrale zone.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij de relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1770-1777, wordt het plangebied steeds afgebeeld temidden van een landelijke omgeving, onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Op deze kaart wordt een pad omzoomd door bomen aangegeven dat het plangebied van oost naar west doorkruist, op de latere kaarten wordt dit echter niet meer aangegeven. Mogelijk komt dit overeen met een huidige perceelsgrens. Op de 19de- en 20ste-eeuwse kaarten blijft de situatie van het plangebied ongewijzigd, ook op de luchtfoto's tot en met begin 21ste eeuw: het terrein is steeds in gebruik als landbouwgrond. In de periode 2008-2011 startte de ontwikkeling van een verkaveling en bijhorende wegenis op en naast het plangebied. Hoe de site er uitzag voor het begin van de 18de eeuw kon niet achterhaald worden. Behalve de verstoorde stroken wegenis aan de west- en oostzijde van het plangebied hebben er geen gekende verstoringen plaatsgevonden. In de centrale zone zijn er geen redenen om aan te nemen dat eventuele archeologische niveaus niet bewaard zullen zijn. De directe regio van het plangebied is rijk aan archeologische indicatoren. Op het plangebied zelf werd bij een veldprospectie materiaal uit de steentijd, Romeinse periode en middeleeuwen aangetroffen. Ook veel percelen in de buurt werden via veldprospectie onderzocht, hierbij werden voornamelijk vondsten uit de steentijd en de Romeinse periode aangetroffen. In de directe omgeving van het plangebied werden zeer recent 2 proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd: een locatie ten zuiden was grotendeels verstoord door recente ophoging en leverde geen archeologische sporen op, een locatie ten oosten daarentegen leverde onder meer nederzettingssporen uit de Romeinse periode en een crematiegraf op. Een onderzoek in het kader van collectorwerken ten zuidoosten van het plangebied leverde sporen op van Romeinse aanwezigheid, in de vorm van een *enclosure*, grachten en een begraving. Er vlakbij werd een laatmiddeleeuwse site met walgracht opgegraven. Het middeleeuwse Eke ontwikkelde zich zo'n 400m ten oosten van het plangebied, ten noordoosten zijn meerdere middeleeuwse indicatoren en losse vondsten uit de middeleeuwen gekend. De bodemgesteldheid (matig droge zandgronden met een goede waterhuishouding) en de topografische ligging (op een vlak terrein, nabij en hoger gelegen dan de meersen langs de Schelde, 400m ten westen van de in oorsprong middeleeuwse dorpskern) kunnen in het verleden aantrekkingspolen geweest zijn voor menselijke aanwezigheid.

(bewoning, ambachten, begraving). Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een eerder hoge archeologische verwachting heeft. Bij een archeologische prospectie op het plangebied zijn er archeologische artefacten aangetroffen uit diverse periodes. Gezien de vlakke ligging van het terrein en de verwaarloosbare erosiegraad, kunnen deze vondsten (een) archeologische site(s) op deze locatie reflecteren, waarvan enkele materiële getuigen werden opgeploegd bij het eeuwenlange bewerken van deze gronden. Er zijn geen landschappelijke aanwijzingen dat deze artefacten bvb. door erosie van gronden buiten het plangebied naar hier zijn getransporteerd. In de omgeving zijn meerdere sites uit de Romeinse periode en de middeleeuwen gekend, alsook enkele uit de metaaltijden. Veldprospecties hebben op de site en in de nabije omgeving heel wat vondsten uit de steentijden opgeleverd, maar dit gaat over losse, verspreide vondsten die geen *in situ* bewaarde steentijdsite garanderen. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven horizonten op het plangebied, waardoor er geen specifieke verwachting is voor een goedbewaarde steentijdsite (cf. recent proefsleuvenonderzoek ten oosten). Eventuele steentijdsites zullen opgenomen zijn in de bouwvoor en verspreid zijn geraakt. De archeologische verwachting op het plangebied bestaat uit sites met grondsporen, vanaf het neolithicum tot de middeleeuwen/nieuwe tijden.

Het volledige plangebied wordt verkaveld: er worden 11 gesloten en halfopen bebouwingen voorzien, en 2 grotere woonblokken. Rond deze gebouwen worden tuinen en een groenzone ingericht. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het nog niet verstoorde deel van het plangebied ernstig bedreigd wordt: het bouwrijp maken van de percelen en allerhande werfverkeer, het optrekken van de woningen met aanhorigheden (nutsvoorzieningen, opritten, aansluitingen op de nutsleidingen) en het aanleggen van de tuinzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites. Uit het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet 100% gestaafd worden, maar gezien er bij een veldprospectie op deze locatie diverse archeologische artefacten zijn aangetroffen, is de kans reëel dat er een archeologische site aanwezig is. Afgaande op deze prospectievondsten, maar ook op de diverse gekende archeologische sites uit verschillende periodes en de gunstige landschappelijke ligging, kent het plangebied een hoge archeologische verwachting. Hoewel er vele sites gekend zijn in de omgeving, is er nog niet zo veel gravend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Verder vooronderzoek kan relevante kennis bijbrengen over de prehistorische/Romeinse ontwikkeling van deze regio en over de middeleeuwse landontwikkeling en bewoning nabij de dorpskern, en kan ook aantonen of de vele prospectievondsten op de site en in de omgeving de archeologische realiteit in de bodem reflecteren. De kosten-baten analyse zal dus positief uitvallen en er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit onderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de gronden pas ontwikkeld worden onder de opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

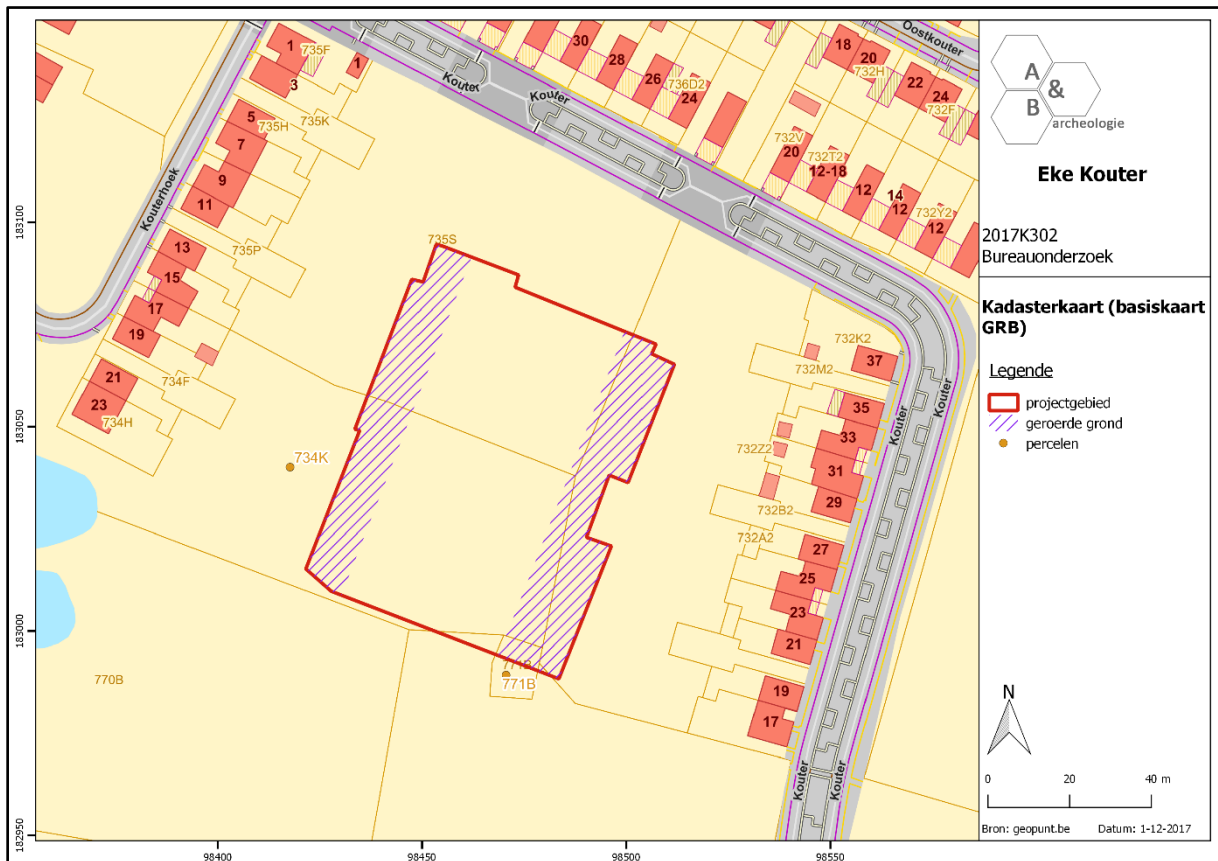
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Eke Kouter

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 98421,6 en Y: 182988,29; X: 98511,8 en Y: 183094,65

Kadastergegevens: Eke (Nazareth), afdeling 2, sectie A, percelen 734k, 735s, 771b, 771c

De oostelijke en westelijke strook zijn reeds verstoord, het verder vooronderzoek beperkt zich tot de centrale onverstoorde zone met een oppervlakte van ca. 3700m² groot.

Figuur 1 Plangebied met reeds verstoorde stroken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Kunnen eventuele sporen gekoppeld worden aan de prospectievondsten op deze locatie, of aan de sporen aangetroffen bij het recente proefsleuvenonderzoek ten oosten?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Wat is de te volgen strategie voor eventueel verder onderzoek?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1 en 2.

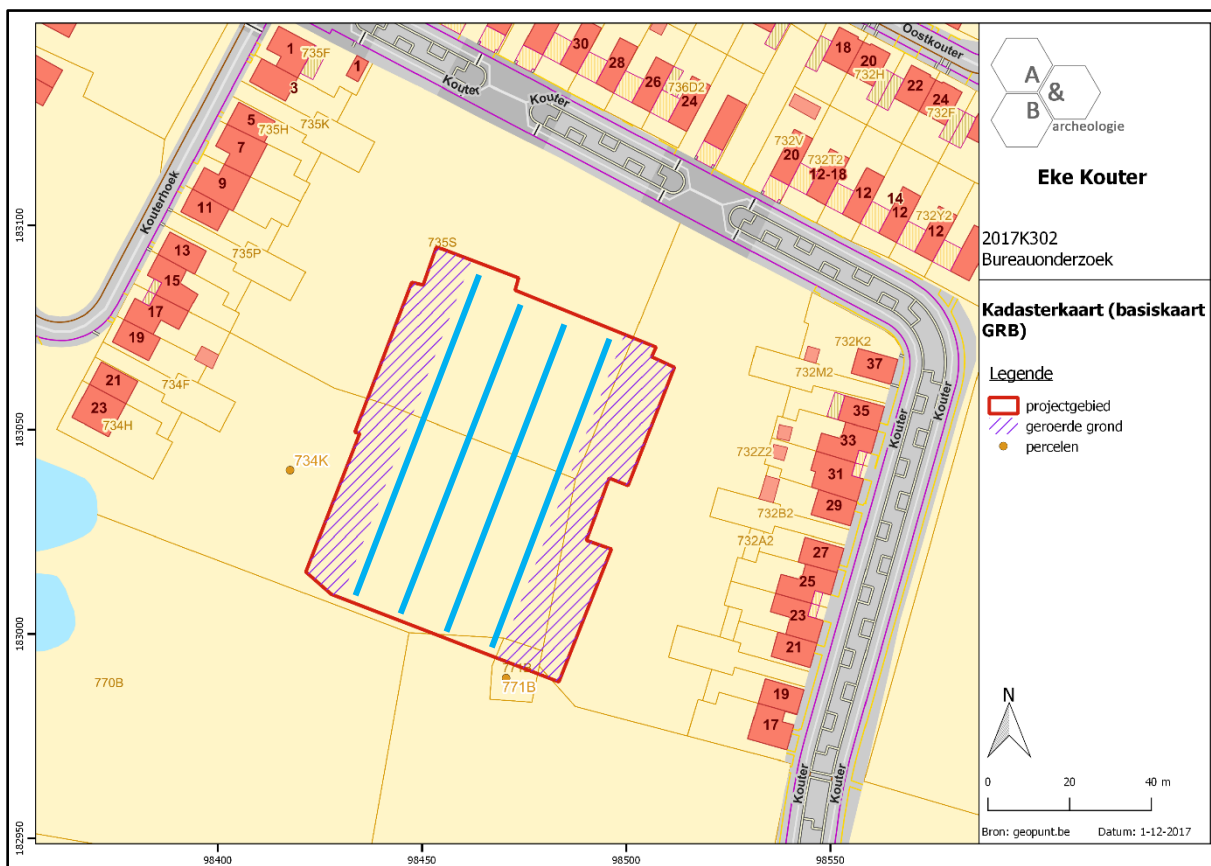
De beide onderzoeken dienen te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas ontwikkeld worden onder de opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en min of meer noordzuid georiënteerd, in de lengte van het plangebied en haaks op de microtopografie. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 370m², van het plangebied opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 92,5m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. In totaal wordt zo 12,5% oftewel ca. 462,50m² onderzocht. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van een mogelijk sleuvenplan op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 200 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.